

УДК 81'243

315

Задорожна Т. П.

старший викладач кафедри сучасних мов, Навчально-науковий гуманітарний
інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала
Макарова (Україна, Миколаїв), tata2007071@rambler.ru

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПРОЦЕСІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

В статті аналізується велике різноманіття навчально-дидактичних матеріалів з іноземної мови за професійним спрямуванням, що використовувалися в навчальному процесі у кінці 50-х рр. по теперішній час. Обґрунтовується необхідність використання якісних мультимедійних матеріалів, як одного з головних компонентів технології змішаного навчання.

Ключові слова: *технологія змішаного навчання, іноземна мова за професійним спрямуванням, інформаційні технології, електронний посібник, комунікативний та особистісно-орієнтований підхід.*

На сучасному етапі викладачі вищої школи ставлять завдання формування не тільки мовних та мовленнєвих вмінь та навичок, але і розширення інформації в професійній сфері за допомогою використання професійно-спрямованих текстів, оволодіння професійними термінами, навчання професійно-орієнтованому перекладу. Одним з головних компонентів ефективності цього процесу є використання нових методів та технологій, що сприяють оптимізації навчального процесу, а також відповідного навчально-дидактичного матеріалу, якість якого відповідала би цим вимогам.

Тому **метою статті** є короткий аналіз змісту та головних вимог до використання навчально-дидактичного матеріалу в процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням в умовах змішаного навчання.

Однією серед популярних технологій, що застосовується в сучасному освітньому процесі, є технологія змішаного навчання (blended learning), яка забезпечується відповідними навчально-дидактичними матеріалами. Першими, хто звернув увагу на технологію змішаного навчання з точки зору її ефективності та адаптивності до внутрішніх та зовнішніх умов, що постійно змінюються, були дослідники Центра інтерактивного навчання Epic Learning (США), які заявили, що більшість своїх курсів вони використовують за допомогою вищезгаданої технології. Але тривалий час відсутність визначення цього терміну сприяло тому, що зміст цієї технології залишався дуже розмитим. У 2005 році К. Дж. Бонк (Curtis J. Bonk) та Ч. Р. Грехем (Charles R. Graham) надрукували «Довідник змішаного навчання» (The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs), де проаналізували цей термін і дали йому наступне визначення: «Blended learning – це система такого змішаного навчання, яка поєднує традиційне навчання «face to face» з технологією, яка опосередкована застосуванням комп'ютерів» [1, с. 23]. Важливий внесок у розробку моделей змішаного навчання належить М. Б. Хорну (Michael B. Horn), який виділив шість головних моделей: навчання в аудиторії, ротація (комбінація аудиторної роботи студентів з самостійною роботою онлайн), гнучкий графік (використовується навчання на відстані, тобто дистанційне навчання, контакти здійснюються за вимогою), онлайн лабораторія (навчання здійснюється у спеціально обладнаних онлайн лабораторіях за участю інструктора), самостійне навчання (студенти самостійно обирають курси онлайн), онлайн навчання (у режимі синхронної / асинхронної взаємодії).

Але до складу будь якої моделі змішаного навчання входять наступні компоненти:

- персоналізовані аудиторні заняття;
- наявність якісного навчально-дидактичного матеріалу, який може бути використано для самостійного навчання;
- можливість онлайн спілкування за допомогою таких інструментів як чат, форум, блог;

- використання індивідуальних та групових проектів, що розвиває навички пошуку та аналізу інформації, а також можливість роботи в команді;
- можливість використання аудіо та відео матеріалів, що робить процес навчання цікавим та ефективним;
- здійснення контролю.

З нашої точки зору один з найважливіших компонентів цього процесу, а саме застосування навчально-дидактичних матеріалів, потребує ретельного розгляду, тому що значно впливає на якість здійснення процесу змішаного навчання.

У 50-х – середині 60-х рр. основною метою викладання іноземних мов у немовних вузах було навчити студентів читати та перекладати тексти за фахом. З середини 60-х рр. майбутніх фахівців почали навчати усній мові разом з навчанням читання та перекладу фахових текстів. Ця мета найшла своє відображення в створенні посібників з іноземної мови. З кінця 70-х рр. створюються НМК, до складу яких поряд з посібниками входять аудіозаписи, методичні розробки по роботі з ними, методичні посібники з навчання різним видам читання та навичками усної мови у сферах повсякденного та професійного спілкування.

У 90-х рр. відбулися корінні зміни в політичній та економічній сферах нашого суспільства, що привело к тимчасовому припиненню роботи над НМК. В цей же час на ринку з'являється велика кількість закордонних посібників, що були створені носіями мови і які були націлені на навчання усної мови. Ці навчальні матеріали мали яскраво виражену комунікативну спрямованість і комплексний характер. Навчальний посібник завжди супроводжувався робочим зошитом, а також аудіо та відео матеріалами, що були необхідні для розвитку усного та писемного мовлення, а також навичок сприйняття мови на слух. У цей же час поряд з цими матеріалами з'являються навчальні посібники з аудіо додатками для навчання іноземній мові, що мали професійну спрямованість (в економіці, бухгалтерії, машинобудуванні, електротехніці і т. ін.). Але поряд зі значними перевагами такі підручники мали ряд серйозних недоліків:

– вони не адаптовані до потреб конкретного навчального закладу, їх зміст носить загальний характер, тому що вони створювалися для студентів різних національностей і спеціальностей;

– ці посібники не мають країнознавчих коментарів, невідомих студентам реалій іншомовної дійсності;

– закордонні автори виходять з того, що студенти вузів вже знайомі з основами граматики іноземної мови на достатньому рівні. Тому усі вправи націлені скоріше не на ознайомлення, а на повторення та закріплення мовленнєвого матеріалу;

– ці навчальні комплекси створювалися для студентів різних національностей, тому в них відсутні вправи перекладу на українську чи російську мови, відсутній словник.

Щоб подолати ці недоліки викладачі створювати складний методичний апарат, який пристосовував їх до потреб конкретної аудиторії.

На сучасному етапі значно підвищуються вимоги до використання навчально дидактичних матеріалів з іноземної мови за професійним спрямуванням. Основу усіх вимог складає використання **комунікативного та особистісно-орієнтованого навчання**. Також на сьогоднішній день дуже актуальним стає відмова, або мінімальне використання традиційного пасивного контенту підручників на користь активного контенту (який містить використання мультимедійних дидактичних матеріалів), що сприяє формуванню самостійності, свідомості в засвоєнні знань, формуванню вмінь та навичок студентів. В свою чергу, це надає можливість оптимізації керуванню процесом навчання, значному підвищенню ефективності та об'єктивності навчального процесу, економії часу та сил викладачів іноземної мови. Тому становиться зрозуміло, що використання звичайних підручників, або НМК становиться малоефективним в силу вищевикладених причин.

Основними навчально-дидактичними матеріалами в рамках змішаної технології навчання є електронні посібники та дистанційні курси, що створені на основі будь якого навчально віртуального середовища. Розглянемо більш детально, що є електронним посібником і які дидактичні функції він виконує.

Особливістю цього підручника є те, що матеріал складено з урахуванням принципів програмованого керівництва процесом засвоєння знань. З одного боку, ця особливість дозволяє відповідати головним дидактичним принципам: наочності, науковості, свідомості, активності, систематичності, послідовності, міцності засвоєння знань. З іншого боку, він відповідає принципам особистісно-орієнтованого підходу у методиці викладання іноземних мов. Кожен студент може працювати з таким підручником в персональному режимі. Такий вид підручників може бути використано у наступних напрямках:

- тренажер для самостійних занять;
- спосіб поточного контролю.

В умовах використання цього підручника як тренажера для самостійних занять (автономного навчання) він може працювати в наступних режимах: читання навчальних матеріалів, навчання елементам мови, контроль і оцінка якості знань. Оволодіння елементами мови включає відпрацювання вимовних навичок термінів за фахом, необхідні граматичні навички і т. ін. Електронний підручник забезпечує миттєвий зворотний зв'язок, що має вплив на мотивацію студента. Тільки електронний підручник дозволяє працювати в інтерактивному режимі та визначати рівень навченості студента. Посиленню мотивації також сприяє об'єктивна оцінка якості знань, що базується на дискретному тестуванні. Однією з беззаперечних якостей такого підручника є його психологічна комфортність, оскільки відсутні негативні емоції від коментарів викладачів, або однокурсників, немає страху помилитися у тесті.

В рамках реалізації технологій змішаного навчання без електронних підручників нового покоління забезпечення процесу самостійного (автономного) оволодіння іноземною мовою буде малоефективним. Ці матеріали повинні бути розроблені на основі HTML технології, мати гіперпосилання, бути інтерактивними та створеними на основі принципів візуалізації, з використанням інфографіки в якості смислових опор розуміння нового матеріалу, а також мати систему комп'ютерних вправ та систему контролю.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок – результативність формування професійно-орієнтованої іншомовної, комунікативної компетенції значно залежить від використання якісного навчально-дидактичного матеріалу, а саме мультимедійних електронних підручників, характеристики яких, відповідають головним вимогам сучасного навчального процесу.

Література

1. **Bonk, C. J.** Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs / C. J. Bonk, C. R. Graham. – San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2005. – 32 p.

2. **Stracke, E.** A road to understanding: A qualitative study into why learners drop out of a blended language learning (BLL) environment // ReCall. – 2010. – № 19 (1). – P. 57–78.

3. **Бондарев, М. Г.** Модель смешанного обучения иностранному языку для специальных целей в электронной образовательной среде технического вуза [Электронный ресурс] / М. Г. Бондарев // Известия ЮФУ. Технические науки. – 2012. – № 10. – С. 41–48. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/model-smeshannogo-obucheniya-inostrannomu-yazyku-dlya-spetsialnyh-tseley-v-elektronnoy-obrazovatelnoy-srede-tehnicheskogo-vuza>. – Загл. с экрана.

4. **Гутарева, Н.** Дистанционное обучение иностранным языкам в неязыковом вузе / Н. Гутарева // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2006. – № 4. – С. 189–192.

References

1. Bonk C. J. & Graham C. R. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs. San Francisco, CA, Pfeiffer Publishing, 2005. 32 p.

2. Stracke E. A road to understanding: A qualitative study into why learners drop out of a blended language learning (BLL) environment. ReCALL. 2010, no. 19 (1), pp. 57-78.

3. Bondarev M. G. Model smeshannogo obucheniya inostrannomu yazyku dlya specialnyh celej v elektronnoj obrazovatelnoj srede tekhnicheskogo vuza [The model

of teaching foreign languages go specific purposes in electronic educational environment of a technical university]. Izvestiya YUFU. Tekhnicheskie nauki [The model of teaching foreign languages go specific purposes in electronic educational environment of a technical university], 2012, no. 10, pp. 41-48. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/model-smeshannogo-obucheniya-inostrannomu-yazyku-dlya-spetsialnyh-tseley-v-elektronnoy-obrazovatelnoy-srede-tehnicheskogo-vuza>. (Accessed 10 October 2016).

4. Gutareva N. Distantionnoe obuchenie inostrannym yazykam v neyazykovom vuze [Distance learning of foreign languages in a non-linguistic high school]. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta [Bulletin of Tomsk State Pedagogical University]. 2006, no. 4, pp. 189-192.

Zadorozhnaya T. P., Senior Instructor of the Department of Modern Languages, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), tata2007071@rambler.ru

The use of educational and teaching materials in the process of blended learning of foreign languages for professional orientation

A great diversity of educational and teaching materials on professionally oriented foreign languages used in the teaching process at the end of 50s to date has been analyzed in the article. The necessity of electronic tutorials as one of the main components of blended learning technology is grounded.

Keywords: *blended technology, professionally oriented foreign language, information technologies, electronic tutorial, personal-oriented and communicative approach.*

Задорожная Т. П., старший преподаватель кафедры современных языков, Учебно-научный гуманитарный институт Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), tata2007071@rambler.ru

Использование учебно-дидактических материалов в процессе смешанного обучения иностранным языкам профессиональной направленности

В статье анализируется большое разнообразие учебно-дидактических материалов по иностранному языку профессиональной направленности, которые использовались в учебном процессе в конце 50-х годов по сегодняшний день. Обосновывается необходимость использования мультимедийных материалов как одного из важных компонентов технологии смешанного обучения.

Ключевые слова: *технология смешанного обучения, иностранный язык профессиональной направленности, информационные технологии, электронный учебник, коммуникативный и личностно-ориентированный подход.*